

HỢP TÁC ĐÀO TẠO VỚI NƯỚC NGOÀI, NHÌN TỪ KHOA NGỮ VĂN

TRỊNH SÂM*

TÓM TẮT

Thông qua một số thỏa ước mà Khoa Ngữ văn, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh đã kí với một số đại học nước ngoài, bài viết này tổng kết một số thành tựu và rút ra những kinh nghiệm bước đầu. Mọi sự hợp tác chỉ có thể thành công khi dựa trên cơ sở thực sự bình đẳng cả về mặt học thuật lẫn tài chính.

Từ khóa: hợp tác đào tạo, nước ngoài, Khoa Ngữ văn Trường Đại học Sư phạm, thành tựu.

ABSTRACT

*Viewpoints on training cooperation with oversea universities
by Department of Vietnamese Linguistics and Literature*

By means of the agreements that the Department of Vietnamese linguistics and literature at Ho Chi Minh University of Education has signed with some oversea universities, this article summarizes some achievements and draws some preliminary experiences. The conclusion is that only can all the cooperation be successful when based on real equality, both academic and financial.

Keywords: training cooperation, oversea, Department of Vietnamese Linguistics and Literature, HCMUP, achievements.

Cùng với sự phát triển và hòa nhập nhanh chóng trên nhiều phương diện của đất nước, vị thế của Việt Nam trên trường quốc tế ngày càng được nâng cao. Các nước không chỉ đánh giá tích cực về kinh tế, mà còn chú ý đến văn hóa, giáo dục của Việt Nam. Bên cạnh một số trung tâm, trường đại học, viện nghiên cứu chuyên sâu về Việt Nam học đã có từ trước, do nhu cầu tìm hiểu, đào tạo nguồn nhân lực của mỗi nước, từ những năm 90 của thế kỷ XX, nhiều khoa chuyên ngành liên quan đến tiếng Việt và văn hóa Việt Nam ở một số trường đại học danh tiếng trên thế giới cũng lần lượt ra đời.

Là một khoa chuyên nghiên cứu và giảng dạy về Văn học, Hán Nôm, Ngôn ngữ học, Việt Nam học và tiếng Việt cho người nước ngoài, với một đội ngũ giảng viên hùng hậu, Khoa Ngữ văn của Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh có nhiều thuận lợi hơn trong hợp tác quốc tế.

Xin giới thiệu một số nét khái quát về hợp tác đào tạo trong bài viết này.

Từ năm 2000, theo yêu cầu của Trung tâm Ngôn ngữ, Đại học Rajabhat Chiangmai, Khoa Ngữ văn đã cử một số giảng viên sang Thái Lan vừa giảng dạy vừa xây dựng chương trình tiếng Việt cho trường bạn. Sau đó, liên tục các năm 2001, 2002, 2003 sự hợp tác này tiếp tục được nâng cao, giảng viên của khoa vừa

* PGS TS, Trưởng khoa Ngữ văn
Trường ĐHSB TP HCM

hướng dẫn giảng dạy, vừa cùng hoàn thiện giáo trình theo hướng giảng viên Thái Lan sẽ đảm trách toàn bộ chương trình. Cùng thời gian này, Khoa Ngữ văn đã hỗ trợ hai trường đại học khác của Thái Lan là Đại học Rajabhat Bansodejchaopraya và Đại học Rajabhat Chandrakasem một số chuyên đề nhằm nâng cao kiến thức chuyên sâu cho giảng viên Thái Lan chuyên giảng dạy Việt Nam học.

Trường Đại học Giáo dục Quốc gia Bình Đông (National Pingtung University of Education), một trường mới được thành lập ở Bình Đông, Đài Loan, cũng là một đối tác thân thiết của khoa. Do đặc điểm dân số, khu vực Đài Trung có nhiều gia đình trẻ Đài - Việt sinh sống, việc học tập tiếng Việt, tìm hiểu văn hóa ứng xử, phong tục tập quán của người Việt không chỉ bó hẹp trong các trường đại học mà còn là nhu cầu bức thiết của nhiều tầng lớp xã hội. Với sự giúp đỡ của Trường ĐHSPTPHCM, một trung tâm giảng dạy tiếng Việt nhanh chóng được thành lập tại Bình Đông. Trong vòng 5 năm, từ năm 2001 đến năm 2005, công việc giảng dạy do 3 giảng viên giàu kinh nghiệm và 3 trợ giảng trẻ của Khoa Ngữ văn đảm nhiệm. Không kể các lớp dài hạn, các lớp dạy tiếng Việt ngắn hạn cũng được tổ chức. Sau 20 khóa học, đã có hàng trăm học viên tốt nghiệp. Từ sự hợp tác này, 2 hội nghị khoa học Ngữ văn với sự tham gia của nhiều trường đại học trong khu vực được tổ chức tại Bình Đông, bộ sách **Tiếng Việt căn bản dành cho học viên Đài Loan** xuất bản ở Việt Nam được trường bạn phát hành với số lượng lớn.

Ngược lại, Trường Đại học Giáo dục Quốc gia Bình Đông đã đào tạo cho Khoa Ngữ văn 3 thạc sĩ và đang bảo trợ 1 học bổng tiến sĩ. Điều cần nhấn mạnh là hiện nay đội ngũ giảng viên Đài Loan giảng dạy tiếng Việt đã lớn mạnh, đảm trách toàn bộ chương trình đào tạo.

Mặc dù đã kí thỏa ước với INALCO (Institute National des Langues et Civilizations Orientales), nhưng so với một số cơ sở đào tạo ở phía Bắc Việt Nam, sự hợp tác về lĩnh vực khoa học xã hội giữa Trường ĐHSPTPHCM và Cộng hòa Pháp diễn ra khá chậm. Gần đây, luân phiên cùng với một số đại học khác của Việt Nam, cứ 3 năm một lần, Ban Việt học, Trường Đại học Denis Diderot Paris 7 mời một số giảng viên của Khoa Ngữ văn cùng tham gia giảng dạy hệ cử nhân và cao học. Bộ sách **Tiếng Việt căn bản dành cho học viên Pháp** là kết quả của một quá trình hợp tác biên soạn công phu giữa 2 chuyên gia Pháp và một số giảng viên của khoa. Rút kinh nghiệm về giáo trình đã biên soạn và giảng dạy tại Đài Loan (ít nhiều có sự khác nhau trong tri nhận một số phạm trù giữa người Việt Nam với người Đài Loan), thực tiễn giao tiếp và văn hóa Pháp được mạnh dạn vận dụng, chẳng hạn như sự định vị không gian theo hướng Bắc - Nam - Đông - Tây, chủ thể giao tiếp hòa tan vào dòng chảy thời gian trong định vị thời gian, một số mô hình cú pháp biểu đạt lịch sự. Chính điều này là những gợi ý ban đầu về thủ pháp so sánh ngôn ngữ cho học viên.

Bằng con đường trao đổi không chính thức, trước đây giảng viên của khoa đã từng giảng dạy tại Đại học Ngoại

ngữ Pusan, (Pusan University of Foreign Studies) Hàn Quốc. Nhưng phải thừa nhận rằng, từ khi Khoa Ngữ văn được Bộ Giáo dục và Đào tạo cho phép mở ngành đào tạo tiếng Việt cho người nước ngoài, nay là tiếng Việt và Văn hóa Việt Nam, thì sự hợp tác với một số trường ở Hàn Quốc mới đi vào chiều sâu. Thông qua Khoa Ngữ văn và Phòng Hợp tác Quốc tế, hằng năm vào dịp nghỉ Đông, thầy cô Trường Đại học Giáo dục Quốc gia Gwangju (Gwangju National University of Education) thường tổ chức đợt về nguồn cho một số học sinh tiểu học ưu tú mang hai dòng máu Hàn – Việt tham quan một số cơ sở văn hóa, giáo dục tại TPHCM. Những chuyến đi về quê ngoại như vậy đã để lại trong lòng “Những sứ giả ngoại giao Hàn – Việt” (theo cách nói của ông Hiệu trưởng Trường Đại học Gwangju) những ấn tượng rất tốt đẹp. Và sau một thời gian gián đoạn, kể từ tháng 9 năm 2011, một giảng viên của khoa được mời giảng dạy và hợp tác nghiên cứu tại Trường Đại học Ngoại ngữ Hankuk (Hankuk University of Foreign Studies).

Khoa Ngữ văn cũng thường xuyên trao đổi học thuật, kinh nghiệm giảng dạy với một số trường ở Hàn Quốc. Tháng 12 năm 2010, báo cáo **Việc đào tạo giáo viên ở Việt Nam** của 2 giảng viên Khoa Ngữ văn trình bày tại Hội thảo quốc tế về giáo dục Châu Á do Trường Đại học Quốc gia Pusan (Pusan National University) tổ chức đã gây được tiếng vang, hay những chia sẻ về kinh nghiệm giảng dạy tiếng Việt với một số đồng nghiệp ở Đại học Chosun (Chosun

University) cũng được phía bạn cho là rất bổ ích. Hiện nay, một số giáo sư Hàn Quốc được mời đồng hướng dẫn những đề tài luận án tiến sĩ có tiến hành so sánh đối chiếu liên quan đến tiếng Hàn thuộc các mã số đào tạo do Khoa Ngữ văn quản lí.

Trong quan hệ hợp tác toàn diện giữa 2 nước Việt Nam - Hàn Quốc nói chung, quan hệ giữa 2 thành phố kết nghĩa Pusan - Hồ Chí Minh nói riêng, nhu cầu giao lưu, trao đổi, học tập, lao động giữa 2 dân tộc, 2 thành phố là rất lớn. Theo thỏa ước, để tạo điều kiện cho việc mở ngành Hàn Quốc học, bước đầu cần tạo mối liên lạc chính thức, cùng với sự giúp đỡ của Trường Đại học Quốc gia Pusan, Trung tâm giao lưu văn hóa Việt Hàn trực thuộc Khoa Ngữ văn sẽ được thành lập vào năm 2012.

Trong những năm qua, bằng nhiều con đường khác nhau, một số giảng viên của khoa đã được mời đến một số trường đại học nổi tiếng như Đại học Hamburg ở Cộng hòa Liên bang Đức, Đại học Texas (The University of Texas at Austin) của Hoa Kỳ, Đại học Osaka (Osaka University) ở Nhật Bản để giảng dạy, thực tập và nghiên cứu.

Bên cạnh việc liên kết, hợp tác nêu trên, hằng năm Khoa Ngữ văn còn tiếp nhận nhiều sinh viên nước ngoài đến thực tập từ nhiều nước, nhiều trường đại học khác nhau. Thời gian thực tập ngắn hay dài tùy thuộc vào thỏa ước đã ký kết, có thể là ba hoặc bốn tuần hay cả học kì. Thực tiễn cho thấy, do phải thường xuyên giao tiếp tiếng Việt, nhờ được trải nghiệm trực tiếp trong môi trường văn

hóa Việt Nam nên trình độ tiếng Việt của sinh viên nước ngoài được cải thiện và tiến bộ rất nhanh. Sự tiến bộ nhanh chóng của họ đã tạo ra sự ngạc nhiên thích thú cho những thầy cô hướng dẫn. Điều này càng khẳng định vai trò quan trọng của môi trường giao tiếp và văn hóa trong việc học ngoại ngữ.

Nhận xét một cách khách quan, việc một số quốc gia công nhận tiếng Việt như một ngoại ngữ mà học sinh phổ thông có thể tự chọn để thi tú tài, tiếng Việt được chính thức giảng dạy trong nhà trường như ngôn ngữ thứ hai ở một số nước, một số trường đại học trên thế giới thừa nhận tiếng Việt hoặc/và văn hóa Việt Nam như một tín chỉ tự chọn cho sinh viên, nhu cầu đào tạo chuyên viên Việt ngữ trong các đơn vị kinh tế nước ngoài,... là những tiền đề rất thuận lợi để việc hợp tác đào tạo của Khoa Ngữ văn bước đầu đạt được một số kết quả đáng tự hào.

Tuy nhiên, theo chúng tôi, sự thành công đó không tách rời những nhân tố sau đây:

Việt Nam đã vượt qua giai đoạn nông nghiệp lạc hậu, kinh tế thấp kém. Trước đây, trong hình dung của một số người, hợp tác có nghĩa là nhận sự hỗ trợ từ phía đối tác. Ngày nay, kiểu tư duy ấy không còn phù hợp. Tất cả đều phải được xây dựng trên một vị thế bình đẳng, hai bên cùng có lợi cả về mặt học thuật cũng như về kinh tế. Các chương trình hợp tác của Khoa Ngữ văn đều được xây dựng trên một tinh thần như thế. Nhưng để thực

sự bình đẳng với đối tác, các giảng viên phải tự nâng cao trình độ, nhất là về ngoại ngữ. Thực tế cho thấy, khi động cơ đã được xác định, nhiều giảng viên dù tuổi không còn trẻ vẫn miệt mài học tập, đảm nhận và hoàn thành một cách xuất sắc công việc hợp tác mà khoa giao phó.

Cần thấy rằng, thực tế giảng viên của khoa chưa đáp ứng đầy đủ một số tiêu chí mà các đối tác yêu cầu. Theo chúng tôi, điều đó chỉ mang tính nhất thời. Một đội ngũ giảng viên trẻ được đào tạo khá bài bản, chắc chắn sẽ là lực lượng kế thừa rất xứng đáng, trong đó có cả việc học tập và lĩnh hội kinh nghiệm hợp tác đào tạo với nước ngoài từ thế hệ giảng viên đi trước.

Bên cạnh đó, việc hợp tác đào tạo quốc tế rất cần đến sự quan tâm của Nhà nước đối với các trường đại học trên thế giới có đào tạo chuyên ngành Việt Nam học. Nếu các Đại sứ quán, Lãnh sự quán Việt Nam ở nước ngoài đảm trách công việc này thì sẽ rất hợp lý và thuận lợi. Đến tham quan một số trường đại học ngoài nước có đào tạo ngành học liên quan đến những nước Châu Á như: Nhật Bản học, Hàn Quốc học, Trung Quốc học, Thái Lan học sẽ thấy ở đây có sự đầu tư rất lớn từ các quốc gia hữu quan. Chính điều này đã tác động không nhỏ đến sự lớn mạnh của các ngành học ấy. Trong khi đó, theo ý kiến của các giảng viên nước ngoài dạy Việt Nam học, thì hầu như Nhà nước ta chưa có sự quan tâm lẽ ra phải có, dù chỉ về mặt tinh thần.

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 14-8-2011; ngày chấp nhận đăng: 12-9-2011)